

Katowice, dnia 21 maja 2019 r.

Dr hab. Dorota Łobos-Kotowska prof. UŚ
Katedra Prawa Rolnego i Gospodarki Przestrzennej
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Śląski

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr Magdaleny Bieluk pt.

„Cywilnoprawna odpowiedzialność profesjonalnego pełnomocnika za błąd”

(Białystok 2019, s. 327 maszynopisu)

przygotowanej na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku

pod opieką dr hab. Adama Doliwy prof. UwB

I. Uwagi wstępne

Opracowanie niniejszej recenzji powierzyła mi Rada Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku w ramach przewodu doktorskiego mgr Magdaleny Bieluk w celu zweryfikowania, czy wyżej określona rozprawa spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim, określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1789) w związku z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. –Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669). Ocenie podlega, czy rozprawa doktorska mgr Magdaleny Bieluk spełnia wymogi przewidziane w art. 13 ust. 1 tejże ustawy, tj. czy stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Ocenie podlega w przypadku Pani mgr Magdaleny Bieluk jej dzieło w postaci pracy doktorskiej pod tytułem *Cywilnoprawna odpowiedzialność profesjonalnego pełnomocnika za błąd*.

Ocena pracy Doktorantki zostanie dokonana z uwzględnieniem oceny trafności wyboru tematu, przyjętej metodologii, konstrukcji rozprawy, strony merytorycznej rozprawy, a także strony formalno – redakcyjnej. Spośród wskazanych kryteriów weryfikacji najistotniejsze znaczenie należy przydać warstwie merytorycznej.

II. Wybór problemu naukowego

Temat recenzowanej rozprawy to *Cywilnoprawna odpowiedzialność profesjonalnego pełnomocnika za błąd*. Wybór problemu naukowego ocenić należy w pełni pozytywnie. Rozprawa dotyczy bardzo interesującego zagadnienia, z jednej strony typowo cywilistycznego, z drugiej - dotyczącego szeregu kwestii z zakresu funkcjonowania zawodów prawniczych (adwokata i radcy prawnego oraz ich odpowiedników z Anglii i Walii oraz Królestwa Hiszpanii). Podkreślić należy jednak, że odpowiedzialność profesjonalnych pełnomocników nie stanowi odrębnego rodzaju odpowiedzialności cywilnej, a doprecyzowany przez charakterystykę podmiotu odpowiedzialnego wariant odpowiedzialności na zasadach ogólnych.

Praca Doktorantki jest w dużej części pracą pionierską. Brak jest w polskiej literaturze cywilistycznej opracowania dotyczącego odpowiedzialności profesjonalnych pełnomocników. Tym bardziej pozytywnie należy ocenić wybór tematu pracy.

Autorka przyjęła założenie, zgodnie z którym aktualny model odpowiedzialności profesjonalnych pełnomocników w Polsce nie chroni wystarczająco interesów ich mocodawców oraz, że skorzystanie z rozwiązań stosowanych w innych krajach europejskich pozwoli na opracowanie postulatów *de lege ferenda*, które umożliwią zoptymalizowanie aktualnego modelu odpowiedzialności.

Założenie jest trafne, jednak, jak autorka stwierdza w zakończeniu, opracowanie optymalnego modelu odpowiedzialności nie jest możliwe – konieczne jest skonkretyzowanie podmiotu, wobec którego model ten będzie optymalny, czyje interesy winny być bardziej chronione. Biorąc pod uwagę te trudności w analizie, Doktorantka zaproponowała konkretne postulaty *de lege ferenda* zarówno w zakresie reżimu odpowiedzialności profesjonalnych pełnomocników, jak i samych regulacji dotyczących funkcjonowania zawodów prawniczych (co wykracza poza tematykę rozprawy oraz przyjęte założenia, jednakże stanowi istotny element dopełniający analizę reżimu odpowiedzialności).

W ramach pracy dokonano szerokiej analizy drogi do uzyskania uprawnień, specyfiki zawodowej, reżimu odpowiedzialności oraz relacji z klientem radców prawnych, adwokatów, *solicitorów*, *barristerów*, *abogados* i *procuradores*. Podjęto też próbę skonkretyzowania pojęcia błędu profesjonalnego pełnomocnika – najszersza część rozważań dotyczących tej

tematyki znajduje się w części pracy dotyczącej Królestwa Hiszpanii. Praca porusza więc problematykę *stricte* cywilistyczną, przedstawioną na tle statusu pełnomocników oraz praktycznego aspektu dochodzenia odpowiedzialności zarówno przed sądami powszechnymi, jak i organami dyscyplinarnymi.

III. Konstrukcja pracy

Recenzowana rozprawa doktorska ma formę maszynopisu i liczy 327 stron. Rozpoczyna ją Spis treści odzwierciedlający konstrukcję pracy. Następnie Autorka we Wstępie przedstawia analizowany problem badawczy oraz cel i hipotezy pracy, a także jej strukturę. Rozważania zamyka Podsumowanie i wnioski końcowe oraz Bibliografia, zawierająca wykaz literatury oraz orzeczeń. Praca ma 9 rozdziałów. Tak rozbudowany układ pracy jest usprawiedliwiony potrzebami analizy i należy go uznać za właściwy. Rozdziały są proporcjonalne, a zawarte w nich treści są powiązane z tematem rozprawy oraz składają się na spójną całość.

Poszczególne rozdziały mają przejrzystą, jasną konstrukcję. Układ pracy oraz różnorodne metody badawcze w niej zastosowane (dogmatyczna, prawnoporównawcza, *case-law studies*) świadczą o dojrzałości badawczej Pani mgr Magdaleny Bieluk. Obszerna bibliografia i bogaty wykaz orzecznictwa zamieszczony na końcu rozprawy świadczy o dogłębnych studiach Doktorantki i właściwym zgłębieniu tematu.

Praca podzielona jest na trzy części – każda z nich odpowiada konkretnemu analizowanemu krajowi – odpowiednio Rzeczypospolitej Polskiej, Anglii i Walii oraz Królestwu Hiszpanii.

Pani mgr Magdalena Bieluk rozpoczyna swoje rozważania w pierwszym rozdziale od przedstawienia statusu profesjonalnego pełnomocnika w Polsce – rozważania skupione są na osobach radcy prawnego i adwokata, ich drodze do zawodu, specyfice funkcjonowania zawodu, formach prowadzenia działalności, a także organach nadzoru i postępowaniu dyscyplinarnym.

Drugi rozdział poświęcony jest rozważaniom dotyczącym przesłanek odpowiedzialności cywilnej radcy prawnego i adwokata w polskim systemie prawnym. Autorka opisuje relację pełnomocnika z klientem, charakter zobowiązania łączącego pełnomocnika z mocodawcą, następnie skupiając się na konkretnych przesłankach odpowiedzialności oraz ich specyfice w kontekście radców prawnych i adwokatów.

W trzecim rozdziale Doktorantka zajmuje się analizą praktycznych przypadków odpowiedzialności cywilnej polskich profesjonalnych pełnomocników, rozważania

rozpoczynając od omówienia kwestii ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, a kończąc na analizie statystyk dotyczących postępowań dyscyplinarnych oraz charakterystycznych wyroków sądowych, obrazujących praktyczne podejście sądów do przedstawianych we wcześniejszym rozdziale kwestii teoretycznych.

Kolejny, czwarty rozdział poświęcony jest statusowi profesjonalnego pełnomocnika w Anglii i Walii na przykładzie zawodów *solicitora* i *barristera*. Doktorantka opisuje specyfikę tych zawodów, wskazując także na łączące ich powiązania – zarówno aktualne, jak i historyczne. Podobnie jak w rozdziale pierwszym, omawiane jest szkolenie przyszłych pełnomocników, organy dyscyplinarne, formy wykonywania zawodu. Autorka przedstawiła także charakterystyczne dla systemu angielskiego instytucje *Legal Ombudsman* oraz *Alternative Business Structure*.

Rozdział piąty poświęcony jest cywilnoprawnej odpowiedzialności profesjonalnych pełnomocników w angielskim systemie prawnym. Rozważania skupione są na osobie *solicitora*. Autorka omawia charakterystykę umów z pełnomocnikiem, tzw. *retainerów*, odpowiedzialność za czyny niedozwolone oraz rolę słuszności oraz relacji powierniczej łączącej *solicitora* z jego klientem. Specyfika systemu angielskiego ujawnia się przede wszystkim w zakresie przesłanki szkody, a konkretnie *pure economic loss* oraz *loss of chance*.

W rozdziale szóstym Autorka przedstawia zagadnienia związane z odpowiedzialnością profesjonalnych pełnomocników w Anglii i Walii na tle praktycznym – ponownie rozpoczynając od kwestii ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, a kończąc na konkretnych przypadkach orzeczniczych oraz dyscyplinarnych.

Rozdział siódmy dotyczy statusu profesjonalnego pełnomocnika w Królestwie Hiszpanii na przykładzie zawodów *abogado* oraz *procuradora de los tribunales*. Autorka wskazuje na różnice w kompetencjach i funkcjach pełnionych przez przedstawicieli tych zawodów. Charakteryzuje drogę do uzyskania uprawnień, przedstawia postępowanie dyscyplinarne, organy nadzoru oraz rolę profesjonalnych pełnomocników w hiszpańskim systemie prawnym.

Rozdział ósmy poświęcony został przesłankom odpowiedzialności cywilnej *abogado*. Szczególnie obszernie autorka odniosła się do kwestii błędu pełnomocnika. Omówiono podstawy odpowiedzialności, ich zbieg oraz scharakteryzowano poszczególne przesłanki.

Dziewiąty rozdział poświęcony jest odpowiedzialności *abogado* w praktyce. Autorka omawia rolę oraz praktyczne znaczenie ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej oraz konkretne przypadki orzecznicze, rozstrzygające kwestie istotne z punktu widzenia odpowiedzialności profesjonalnych pełnomocników. W tym rozdziale przedstawiono także

dane statystyczne dotyczące postępowań dyscyplinarnych przeciwko *abogados* w izbach adwokackich w Madrycie i Barcelonie.

Pracę wieńczy Podsumowanie i wnioski końcowe zawierające podsumowanie rozważań, wnioski *de lege lata* i *de lege ferenda*.

IV. Ocena metod badawczych

Po lekturze pracy Pani mgr Magdaleny Bieluk uznać należy, iż proces badawczy przeprowadzony przez nią jest prawidłowy. Autorka sprawnie porusza się po obszarze prawa cywilnego, właściwie posługując się aparatem pojęciowym z tego zakresu.

Zgodnie z założeniami metodologicznymi podstawową metodą użytą przez Doktorantkę jest metoda dogmatyczna. Jest to w pełni zrozumiałe ze względu na temat pracy, zaś zależność między tematem, a metodami jest oczywista. Analiza Autorki jest logiczna, konsekwentna, a wyciągane wnioski są przekonujące.

Metoda prawnoporównawcza również ma w pracy znaczenie podstawowe. Autorka zestawia polskie rozwiązania prawne z reżimem angielskim i hiszpańskim. Kompleksowej analizie poddana została rola profesjonalnego pełnomocnika w każdym z analizowanych krajów oraz przesłanki ich odpowiedzialności na tle ogólnych reguł odpowiedzialności cywilnej w danym państwie. Autorka dokonała wyczerpującej analizy kwestii stanowiących podstawę rozważań, odnosząc się do analogicznych uregulowań z innych krajów europejskich. Jest to bardzo cenne, szczególnie, iż analizy obcych systemów prawnych nie są tylko dodatkiem do analizy rozwiązań polskich, ale stanowią samodzielną obszerną część pracy. Z uznaniem należy odnieść się do szerokiego wykorzystania literatury obcojęzycznej.

W pełni pozytywnie odnieść się należy do obszernego wykorzystania przez Doktorantkę dorobku judykatury. Analiza orzecznictwa polskich, angielskich i hiszpańskich sądów powszechnych i dyscyplinarnych wiele wnosi do pracy, ubarwia ją, przybliża do rzeczywistości.

V. Strona merytoryczna rozprawy

Na początku trzeba zaznaczyć, iż praca mgr Magdaleny Bieluk jest pracą bardzo dobrą, interesującą i budzącą do naukowej refleksji. Nie ulega wątpliwości, iż zagadnienia w niej przedstawione są ważne - istotne zarówno praktycznie, jak i doktrynalnie. Analiza dokonana jest wyczerpująco, literatura przedmiotu, jak również orzecznictwo zostały w pełni wykorzystane. Wysoko należy ocenić wybór tematu pracy, w czym docenić należy zasługi promotora, oraz realizację zamiaru badawczego.

Biorąc pod uwagę cele recenzji należy jednak zgłosić uwagi szczegółowe. Będą to

spostrzeżenia zgodne w zasadniczym tonie z tezami Doktorantki, nie mogą się jednak powstrzymać od zgłoszenia pewnych uwag o charakterze polemicznym i dyskusyjnym.

Praca ma czytelny układ. Rozdział pierwszy dotyczy określenia statusu profesjonalnego pełnomocnika w polskim systemie prawnym. Stanowi pewne wprowadzenie do zasadniczego rozdziału drugiego, w którym analizie podlegają przesłanki odpowiedzialności adwokata i radcy prawnego. Zasadnie uzależniono odpowiedzialność od formy wykonywania zawodu, co istotne jest przede wszystkim w przypadku radców prawnych, mogących być zatrudnionymi w ramach stosunku pracy. Słusznie doktorantka podkreśla specyfikę dochodzenia odszkodowania od profesjonalnego pełnomocnika w przypadku prowadzenia procesu, gdyż wymaga to ustalenia jaki byłby wynik procesu, gdyby pełnomocnik nie popełnił błędu. Szereg trudności, praktycznych i teoretycznych, które rodzi tego rodzaju konieczność rozstrzygnięcia o wyniku hipotetycznego procesu, wymagałyby głębszej analizy, szczególnie od strony procesowej. Być może warto byłoby rozszerzyć rozważania o sytuację, w której pełnomocnik, wykorzystując instytucję skargi nadzwyczajnej wprowadzonej niedawno do polskiego prawa, doprowadza do pozytywnego rozstrzygnięcia sprawy klienta, mimo, iż wcześniej nie było takich możliwości. Czy prowadziłyby to do wzruszenia sprawy o odszkodowanie przegranej przez pełnomocnika z powodu jego wcześniejszych zaniedbań? Choć rozważania tego rodzaju należą głównie do sfery procesowej, być może warto byłoby w odrębnej publikacji odnieść się do tego rodzaju sytuacji.

W odniesieniu do rozważań dotyczących szkody, to pojawiają się tu podobne problemy – konieczność ustalenia hipotetycznego rozstrzygnięcia sprawy, w zakresie której pełnomocnik popełnił błąd. W tym zakresie rozważania Doktorantki mogłyby być pogłębione. Być może w ramach publikacji książkowej warto byłoby odnieść się głębiej do szeregu implikacji, które wywołuje ta specyficzna sytuacja.

Rozważania dotyczące przesłanek odpowiedzialności są odniesione do działania (zaniechania) profesjonalnego pełnomocnika. Doktorantka słusznie zauważa, iż ustalenie wzorca starannego działania ma szczególne znaczenie dla określenia, na ile zachowanie pełnomocnika od niego odbiegło, a takie ustalenie będzie miało charakter bardzo spersonalizowany.

Cenną częścią pracy jest rozdział trzeci – dotyczący analizy przypadków odpowiedzialności profesjonalnych pełnomocników. Doktorantka zebrała stosowne dane statystyczne w tym zakresie, dokonała analizy orzecznictwa. Zauważyć należy, iż rzeczywiście podstawowa suma ubezpieczenia radców prawnych i adwokatów wynosi

równowartość 50.000 Euro, ale korporacje obligatoryjnie rozszerzają to ubezpieczenie i w przypadku radców prawnych suma ubezpieczenia wynosi łącznie równowartość 350.000 Euro. W tym zakresie praca wymaga aktualizacji.

Czwarty, piąty i szósty rozdział pracy dotyczy statusu i zasad odpowiedzialności profesjonalnego pełnomocnika w Anglii i Walii. Doktorantka przedstawia rozróżnienie form wykonywania zawodu (*barrister*, *solicitor*) oraz analizuje zasady odpowiedzialności profesjonalnego pełnomocnika w systemie *common law*. Interesująco wypada przedstawienie treści umowy z pełnomocnikiem, konsekwencji jej naruszenia. Rozważania autorki, stosownie do zasad prawa precedensowego pełne są odniesień do różnego rodzaju spraw sądowych mających istotne znaczenie dla określenia zasad odpowiedzialności. Podkreślona jest specyfika systemu prawnego, szczególnie w zakresie takich instytucji jak czysta szkoda ekonomiczna (*pure economic loss*). Interesujące dane statystyczne powołane w szóstym rozdziale pozwalają na ocenę, na ile jest to istotny problem i jakie zarzuty zdarzają się najczęściej.

Doktorantka w rozdziale siódmym, ósmym i dziewiątym dokonuje w podobnym układzie przedstawienia statusu profesjonalnych pełnomocników w hiszpańskim systemie prawnym, analizuje przesłanki odpowiedzialności oraz przedstawia analizę przypadków takiej odpowiedzialności w orzecznictwie. Cenną częścią rozdziału ósmego jest typologia zdarzeń sprawczych (błędów pełnomocników). Takie rozważania mogłyby się znaleźć również w pozostałych rozdziałach – być może czytelniejsze byłoby przedstawienie ich w ramach systemu polskiego, jednak ważne jest, iż znalazły się one w pracy. Ciekawe jest odniesienie tych przesłanek do systemu polskiego, może trochę zabrakło tu podsumowania, rozważań syntetycznych.

Być może niepotrzebne są tak dokładne informacje na temat postępowania dyscyplinarnego w Hiszpanii. Fragment ten jest trochę nieproporcjonalny w stosunku do analizy pozostałych systemów prawnych w tym zakresie.

Podsumowując - rozważania prawno porównawcze Doktorantki są cenną częścią pracy i pozwalają na spojrzenie na polski system prawny z szerszej perspektywy. Pewien niedosyt budzić może brak szerszej analizy porównawczej w stosunku do systemu polskiego. Być może warto byłoby bardziej czytelnie wychwycić różnice między systemami, wskazać wyraźniej na wnioski, które można wysnuć samodzielnie – tj. iż różnice między systemami w zakresie odpowiedzialności tak naprawdę nie są znaczące. W przypadku prawa hiszpańskiego i angielskiego brak jest czytelnych odniesień do systemu polskiego. Wydaje się jednak, iż metoda prawno porównawcza mogłaby prowadzić do szerszych wniosków,

również dla polskiego porządku prawnego.

Dyskusyjna może być również kwestia wyboru systemów prawnych do analizy. Analiza regulacji prawnych Anglii i Walii oraz Hiszpanii mogłaby zostać rozszerzona o inne kraje. Być może przyjęcie innych systemów dałoby ciekawsze wnioski, choć racją jest, iż zasady odpowiedzialności cywilnoprawnej są w swoich założeniach podobne.

Pracę wieńczy podsumowanie wraz z wnioskami końcowymi. Rozdział ten zawiera też wnioski *de lege ferenda*. Jak słusznie zauważa Doktorantka konstrukcja modelu cywilnoprawnej odpowiedzialności pełnomocnika nie jest możliwa bez ustalenia podmiotu, który byłby przez ten model faworyzowany. Jednak, biorąc pod uwagę, iż to klient jest stroną słabszą w sporze z profesjonalnym pełnomocnikiem, pewne rozwiązania precyzujące zasady odpowiedzialności byłyby jak najbardziej wskazane. Pewnym rozwiązaniem (do opracowania przez doktrynę) byłoby przyjęcie typologii błędów pełnomocników, co ułatwiłoby ustalenie przesłanek odpowiedzialności. Zaś odnośnie polskiego systemu prawnego zasadna jest propozycja Doktorantki, aby wprowadzić wymóg wykazania prawdopodobieństwa - nie zaś pewności - w zakresie związku przyczynowego łączącego szkodę z naruszeniem będącym podstawą odpowiedzialności. Również postulat rozszerzenia odpowiedzialności odszkodowawczej jest do rozważenia, biorąc w szczególności pod uwagę, iż odpowiedzialność taką w praktyce ponoszą zakłady ubezpieczeń. Uznać należy, iż za daleko idzie propozycja, aby przyjąć domniemanie winy pełnomocnika, choć być może przyjęcie rodzaju odpowiedzialności odpowiadającego zasadzie ryzyka byłoby z punktu widzenia klienta zasadne.

VI. Ocena formalnej strony pracy

Formalną stronę pracy należy ocenić wysoko. Układ pracy jest czytelny, rozdziały proporcjonalne. Autorka wykorzystала łącznie 310 pozycji literatury przedmiotu, z czego dużą część stanowią pozycje zagraniczne. Jest to bibliografia bardzo obszerna, ale jednocześnie konieczna ze względu na szeroko poprowadzoną analizę oraz wykorzystanie pozycji obcojęzycznych. W pełni pozytywnie ocenić należy wykorzystanie orzecznictwa - ponad 180 powołanych orzeczeń świadczy o dociekliwości Autorki. Doktorantka powołuje też szereg aktów prawnych dotyczących zagadnień poruszanych w pracy, sięgając do materiałów źródłowych, co cenne jest szczególnie przy analizie prawnoporównawczej. Szeroko też wykorzystuje źródła internetowe, szczególnie strony korporacji prawniczych. Łącznie bibliografia liczy 610 pozycji. Z pewnością wykorzystanie literatury przedmiotu uznać należy za wzorcowe.

Doktorat wyróżnia się starannością językową. Oczywiście zdarzają się drobne błędy,

potknięcia, np. s. 85, *popelnienia czynu oskarżonego*; niekonsekwencje w konstrukcji przypisów, np. brak kursywy w przypisie 311; *Tabela nr 9: Praktykujący barristerzy pod względem pochodzenia etniczne* zamiast pochodzenia etnicznego, s. 138; niekiedy nieprecyzyjne tłumaczenie, np. s. 175 – strona „utknęła” z daną rzeczą. Nie wpływają one jednak na ocenę pracy.

Podkreślić też należy jasny, klarowny język pracy. Autorka ma wyraźny dar pisania w sposób zrozumiały, jednocześnie poprawnym, niekiedy nawet barwnym językiem. Pracę czyta się z przyjemnością. Uznać należy, iż formalna strona pracy stanowi jej duży atut, uwypuklając ciekawą stronę merytoryczną.

Podsumowując rozważania, należy stwierdzić, iż przy wszystkich podanych powyżej uwagach polemicznych lub krytycznych, merytoryczna strona pracy zasługuje na w pełni pozytywną ocenę. Problematyka interesująca, ważna zarówno z punktu widzenia teorii, jak i praktyki została przedstawiona wnikliwie, wszechstronnie, z dużą znajomością tematu. Właściwe proporcje między teorią a szeregiem odniesień do rzeczywistości, w szczególności szerokie przedstawienie orzecznictwa, powodują, iż rozprawę czyta się z zaciekawieniem. Uznać należy, iż praca wzbogaci doktrynę prawa cywilnego. Rekomendowałabym jednocześnie jej wydanie, radząc autorce uwzględnienie niektórych sugestii z recenzji, skrócenie niektórych wątków, rozwinięcie innych. Czasem też przydałaby się większa odwaga badawcza, wyraźniejsze formułowanie sądów.

VII. Wnioski końcowe

Dotychczasowe ustalenia i oceny pozwalają sformułować końcowy wniosek. Jest niewątpliwe, że napisana przez Panią mgr Magdalenę Bieluk praca pt. *Cywilnoprawna odpowiedzialność profesjonalnego pełnomocnika za błąd* odpowiada w pełni wymaganiom stawianym rozprawom doktorskim. **Recenzowana rozprawa doktorska spełnia kryteria określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym i tytule w zakresie sztuki, tj. stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje, iż Doktorantka posiadała ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie nauk prawnych a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.**

Z pełnym przekonaniem mogę stwierdzić, iż recenzowana praca może być podstawą nadania Pani mgr Magdalenie Bieluk stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

Dorota Lbań-Kłuska